

"יום העצמאות" במסכת הזמן

(הרהורים בעת החגיגות)

את המאמר הזה הכין שב"ד לפרסום ב'סלם', בגיליון אייר תשי"ב. העורך, ישראל אלדד, עבר על כתב-היד, מחק ותיקן בכמה מקומות, אך בסופו של דבר המאמר לא נדפס. אין בידינו לקבוע מדוע, אך אולי ניתן לשער – לפי כמה סימנים בכתב היד – ששב"ד ואלדד לא הגיעו לעמק השווה באשר לתיקונים ולקביעת הנוסח הסופי. דרכו של שב"ד היתה לכתוב את דבריו מחדש ליד מחיקותיו של אלדד כל אימת שלא קיבל את תיקוניו, ולהשאיר את נוסח התיקון כאשר הסכים לו; על פי העיקרון הזה נהגנו כאן בפרסום הדברים.

בתקופה בה נכתב המאמר למד שב"ד באוניברסיטה. יחד עם כמה יוצאי לח"י וחברים נוספים, הוא נמנה על חוג-סטודנטים אשר כינה את עצמו 'בסלע', ראשי התיבות של 'ברית סטודנטים למהפכה עברית'. על 'בסלע' נספר בנספח למאמר הבא – 'אל הסטודנט' – אך כאן יש לומר שלאותו יום עצמו, יום עצמאותה הרביעי של המדינה (תשי"ב, 1952), הכין שב"ד כרוז אשר הוכתר: 'לסטודנט העברי, ליום ה' באייר' – ובכמה מפסקאות הכרוז הוא ביטא את אותם הדברים שכתב במאמרו זה, אך בניסוח שונה. אל-נכון, אמור היה הכרוז להידפס כעלון מיוחד מטעם 'בסלע', אך בפועל הודפס העלון ליום-העצמאות ובו מאמר אחר – והכרוז בכתב-ידו של שב"ד נותר במגירתו. בשלושה מקומות הבאנו אפוא כהערות-שוליים את נוסח הכרוז, בהקבלה לדברי שב"ד בגוף המאמר – וראה זאת בהערות 6, 7, 9.

★

שבע-עשרה שנים לאחר כתיבת שורות אלה – ביום-העצמאות תשכ"ט, כבר אחרי שחרור ירושלים – חזר שב"ד לעסוק בהרחבה בתוכנו ובמעמדו של יום העצמאות, תוך פיתוח והעמקתן של הנקודות שעמד עליהן כאן, ומבחנן החוזר; את חיבורו הוא הכתיר: 'על יום העצמאות, יום הזיכרון וצומות החורבן' (כרך ג'). בפרק על יום העצמאות סוקר שם שב"ד את דפוסי החג, בוחן את הגישה הדתית אל יום העצמאות, ומבקר בחריפות את נוסחה של 'מגילת העצמאות'. בסיכום הדיון הוא חוזר ומסיק שהבעייתיות של החג תוכל להיפתר רק תוך מפנה מהפכני כולל: רק בתנאי שאמנם תעלה ותבוא לבסוף מהפכה מטהרת ומבריאה – מהפכה שתציב ותשריש 'נורמה בסיסית' חדשה לחייו הממלכתיים של העם, במקום 'מגילת העצמאות' הפסולה – רק אז יוכל גם יום העצמאות להיזכר לדורות כחג יריית אבן היסוד לשלב הראשון של מלכות ישראל.

★

יום עצמאותה של מדינת ישראל העסיק מאוד את יוצאי לח"י ואת כותבי 'סלם'; היה זה מועד מבחן לדמותה ולמהותה של המדינה שנולדה מתוך מלחמתם בשלטון הזר, כמרגם הזדמנות ל'מבט חוזר' על תכליתה של המלחמה ההיא, ועל תפקידם-שלהם עתה ולהבא. כאן בחרנו להביא – כנספח לחיבור (בעמ' 138) – מאמר שנדפס ביום העצמאות הראשון (תשי"ט) ב'עיתון 'המעש', ביטאון לח"י שהמשיך להופיע אחרי קום המדינה כביטאונה של 'מפלגת הלוחמים'. המאמר הזה – החתום: י.מ. שהוא, אל נכון, נתן ילין-מור – מעניין עד מאוד, הן כצוהר לראות דרכו את 'מחשבת מלכות ישראל' של יוצאי לח"י בראשית ימי המדינה (ואפילו הללו שלא נמנו על חוגי 'סלם'), והן כעדות לטיב תפיסתו של נתן ילין מור בעצמו, בטרם הידרדר למחוזות שאליהם הוא שקע לבסוף.

(הצורה המקורית של פרישת טורי הדפוס ב'המעש' שונתה, כדי להתאימה לפורמט עמודי הספר. • על 'מפלגת הלוחמים' ראה בגאולת ישראל במשבר המדינה' (כרך ב') בעמ' 503 ואילך ובהערה 301 שם. • על נתן ילין מור ועל אחריתו, ראה גם ב'ספר 'נבואה ומסורת בגאולה' (כרך זה), עמ' 368 והערה פ"א שם).

יום ה' באייר תש"ח משמש תאריך מכריע בתולדות העם העברי – זה ייתכן. כל היתר שרגילים אצלנו לקשר עם היום הזה – כל התוכן, כל ההשקפות והרגשות המתלווים אליו בתקופתנו בקרב העם – הם רעות־רוח ואווילות, אשר רק אם נתפכח מהן בעוד מועד יש תקווה כי עוד יוכל פעם העם העברי בעצמו לזכור לטובה את היום הזה.

כמובן, ביום ה' באייר תש"ח החזיר לעצמו העם העברי את הכלים הממלכתיים אשר אבדו לו לפני אלפיים שנה. זוהי ההכרעה אשר נפלה ביום הזה. אולם, אם אמורים הדברים בכלים ממלכתיים בלבד, בכלים הממלכתיים כשהם לעצמם, לא דקנו פורתא כשאמרנו: לפני אלפיים שנה. במשך שש־עשרה שנים בתוך התקופה הזאת היו כבר והיו כלים ממלכתיים ליהודים טובים וטהורים ונאמנים כיהודי בבל.¹ היו ממלכות יהודיות בתימן ובחבש. במשך מאות שנים אחדות קיימת היתה מעצמה יהודית בכוזר.² ימי העצמאות של כל הממלכות האלו נשתכחו ואין ערך להם.

1 כפי שניתן לראות בכתב־היד בעמוד השער, תיקן כאן אלדד את דברי שב"ד, ובמקום המילים: "שש־עשרה", הוא רשם: "שבע", וסימן־שאלה. אל־נכון, התכוונו השניים לשני מאורעות שונים: שב"ד התכוון לשלטונם של חסינאי וחנילאי, ואלדד התכוון למרד מר־זוטרא. הנה ראשי הדברים:

- כארבעים וחמש שנים קודם לחורבן בית שני, מרדו שני אחים – חסינאי וחנילאי – בארטבן מלך הפרתים, וייסדו בנהרדעא מעין מדינה יהודית, אשר התקיימה כחמש־עשרה שנים עד שנכבשה בידי הפרתים.
- סמוך לחתימת התלמוד מֶרְד מר זוטרא (שהיה ראש הגולה) במלך פרס, כבאד, ושלט כשבע שנים באופן עצמאי בעיר מחוזא. בשנת 520 לערך דוכא המרד, ומר זוטרא נהרג בידי הפרסים.

2 במשך למעלה מחמש־מאות שנה – עד המאה ה־12 – התקיימה ממלכת הכוזרים, ובשיאה היא חלשה על השטח הנרחב שבין ימת ארל במזרח, קייב במערב, וחופי הים הכספי והים השחור, בדרום. יהודים רבים התערו בממלכה, והגיעו בה לעמדות נכבדות ולהשפעה בחצר המלכות. התגירותם של רוב שבטי כוזר חלה כנראה בשנת 740 לערך, ◀

ואין הסיבה לכך טמונה רק בארעיותן של כל הממלכות האלו. ניצחון ל"ג בעומר היה ארעי כביכול יותר לאיזן-ערוך מכל הממלכות האלו, אולם ל"ג בעומר נקבע לדורות.³ ואין ההבדל טמון רק בכך שכל הממלכות האלו הוקמו על אדמת-נכר. את אותו ההבדל אנו מוצאים ביחסינו האינסטינקטיביים למרד גטו ורשה ולמרד יהודי מצרים, קיריני וקפריסין נגד רומא. מרד גטו ורשה הוא מאורע יקר, אבל צדדי בתולדותינו, ואילו מרד הגולה נגד רומא מאיר למרחקים את דרך-המלך של דברי-ימינו.⁴ עוד מאות רבות בשנים אולי לא נוכל להשתחרר מתוצאותיו הישירות של טבח אירופה, ובמורדי הגיטאות נחפש את נחמתנו הדלה, אולם מרד הגולה נגד רומא מתפשט ופוגע במישרין בנצח ישראל, למרות שנכשל ולמרות התרחשו בכך. כי רק קנה-מידה אחד קובע את חשיבותם של מאורעות בהיסטוריה העברית: ערכם המשיחי, תפקידם בדרכו של משיח בן-דוד.

אם החזיר לנו אפוא יום ה' באייר תש"ח רק את הכלים הממלכתיים בלבד, אף אם החזיר אותם לנו על חוף ימה של ארץ-ישראל, עדיין אין בכך באמת כדי לעשותו תאריך מכריע בתולדותינו, ושקר יהיה אם נאמר עליו – "אחרי אלפיים שנה". ואמנם, זוהי הסיבה לכך, שארבע שנים, ואף פחות, הספיקו להמאיס על הנוער את המאמר הזה: "אחרי אלפיים שנה", עד כדי כך שכל בעל-טעם טוב כביכול נזהר מלהזכירו עוד. אולם, אלפיים שנות הגולה הישראלית יש בהן שְׁגָב כזה שעלובים הם יותר-מדי הציניקנים שלנו כדי שלא ייִשרפו באֶשׁוֹ, ואם לא הציניקנים הם שנסוגו, אלא אלפיים השנים הן שנסוגו, משמע שאלפיים השנים

כאשר בעקבות התגיירותו של המלך בולן וחבורת אציליו הוכרזה היהדות כדת הממלכה. כשלוש-מאות-וחמישים שנה אחר-כך, נטל רבי יהודה הלוי את הפרשה הזאת ליסוד ספרו 'הכוזרי'.

- 3 הערה זו – על ניצחון ל"ג בעומר – הועברה אל סופו של המאמר, בעמ' 137.
- 4 • למרד גטו ורשה – ולהתנגדות היהודים לנאצים – הקדיש שב"ד דיון נרחב בחלקו הראשון של חיבורו 'בסימן החיים במעורטל' (כרך זה).
- מרד הגולה (או: מרד התפוצות) – הידוע במקורותינו כ'פולמוס של קיטוס' – פרץ בימי שלטון הקיסר טריאנוס (בשנים 116-117 למנינם). עיקר גילויי ההתנגדות היו בקרב יהודי מצרים, צפון אפריקה וקפריסין. המרד דוכא ביד ברזל, ורבו חללי ישראל. לזכרם של הרוגי המרד גזרו חז"ל, כמנהג אבלות, שלא תתן כלה עטרת בראשה – וכדי להעמיק את ההיבדלות מן הנכרים, הוסיפו וגזרו אז שלא ילמד אדם את בנו יוניית. (ראה זאת למשל בסוף משנת מסכת סוטה, פרק ט' משנה י"ד; אגב, ברבים מן הדפוסים נגרס בטעות "טיטוס" במקום "קיטוס", ומכל-מקום הכוונה היא למצביא הרומאי לוקיוס קוֹיִטוֹס שהשתתף בדיכוי המרירות).

האלו שמדברים עליהן אצלנו הן שקר ומליצה ריקה. כלים ממלכתיים בלבד הם נזר עלוב יותר-מדי לכיסופים של אלפיים השנים האמתיות, ומי שאינו מבין זאת ומנסה להרגיע את הכיסופים הללו בנזר הזה, רק מכלים הוא את הכיסופים. ואמנם, אם אמרנו בכל-זאת שאולי ה' באייר תש"ח תאריך מכריע הוא, הרי זה משום שיום זה הביא לנו לא רק כלים ממלכתיים מחודשים סתם. האמת היא שיש-יש יחס ישיר בין אלפיים שנות הכיסופים ויום זה, ה' באייר: לא רק לפינסקר והרצל יש חלק ביום הזה אלא גם לאהרון אהרונסון וליאיר;⁵ לא רק את פתרון השאלה היהודית במדינת יהודים הביא לנו היום הזה, אלא מה שחשוב מכן לאין ערוך: הוא העמיד במרחק של מאות מטרים בלבד מהר הבית מדינה של יהודים, אשר לפחות חלק מהם נושא בלבו במלוא מידת העוז וההכרה את ייעוד ישראל ואת רגש האדנות המוחלטת בארץ הזאת, מן היאור עד הפרת, ואשר גם יתָרם

5 • על פינסקר ראה בספר 'גאולת ישראל במשבר המדינה' (כרך ב') בעמוד 26 ובהערה 6 שם. על הרצל ראה שם בעמ' 69 ובהערה 30, ועוד קודם לכן בהערה 24 בעמוד 58. על גישתו של פינסקר ראה גם ב'הקדמות לחירות המחשבה העברית' (כרך זה), עמ' 163 הערה 14. בתמונה: בול פינסקר שהונפק בתש"ד, ובול הרצל שהונפק בתש"ך (במלאות מאה שנים להולדתו).

• אהרון אהרונסון עלה ארצה מרומניה כילד בן שש (בשנת 1882), והוריו היו בין מייסדי זכרון יעקב. הוא הצטיין כחוקר טבע בארץ, היה אגרונום ובוטנאי, ואף גילה את צמח-הבר "אם החיטה".

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה – ובשל יחסם העויין של התורכים ליישוב היהודי – התגבשה אצלו ההבנה כי על היישוב היהודי לפעול למען ניצחונם של הבריטים על העותמאנים, על-מנת שהבריטים – לכשישלטו בארץ – יקדמו את שאיפותיה המדיניות של הציונות. אהרונסון צירף אליו כמה בני משפחה וחברים, ויחד הם הקימו רשת ריגול (1915), יצרו קשרי-עבודה עם הבריטים, והעבירו להם מידע וייעוץ לקראת כניסתם לארץ ובמהלך הכיבוש (1917). לקבוצתם הם קראו ניל"י – ראשי-התיבות של 'נצח ישראל לא ישקר'.

בתום המלחמה סייע אהרונסון לחיים וייצמן בפעילותו בתנועה הציונית ומול השלטונות הבריטיים, והשתתף בוועידת השלום בוורסיי כאחד מנציגי היישוב היהודי בארץ ישראל. הוא נספה בשנת 1919 בנסיבות מסתוריות, כאשר מטוס בריטי שטס בו התרסק מעל תעלת למאנש.

יונקים במידה זו או אחרת ממעיינות הכמיהה לחירות ירושלים, ולו גם בלא מסירת דין-וחשבון לעצמם.

לפני אלפיים שנה לא רק כלים ממלכתיים סתם איבדנו, אלא איבדנו את בית הבחירה ואת לשכת הגזית של הסנהדרין, אשר הכלים הללו נועדו להגן עליהם, לספוג את רוחם ולנשואם למרחקי האיין-קץ של ההיסטוריה. לכלים ממלכתיים בעלי תפקיד זה, ולא לכלים ממלכתיים סתם, נכסף העם העברי במשך כל השנים האלו; לכלים ממלכתיים ממין זה אמנם לא מצא לו העם שום תחליף במשך כל אותן השנים של גולה – ומדינת ישראל שקמה ב־ה' באייר ייתכן שהיא מהווה צעד מהפכני, מן הבחינה האיכותית, לקראת כינונם של כלי ממלכה ממין זה, לכינונה של מלכות ישראל.

זהו ערכו האובייקטיבי האפשרי של יום ה' באייר תש"ח. אולם, ערכו האובייקטיבי של יום מן הימים וערכו כחג יכולים להיות דברים שונים בהחלט. ערכו של יום כחג מתבטא בערכים הרוחניים המודעים, ולפחות ברגשי הקדושה ובטיבם, אשר חגיגתו של היום באה להדגיש ולרכז, דהיינו בהשפעתו על ימי החול הבאים אחריו. תפקידו של חג הוא לרכז מתח של שנה תמימה, הקשור בערכים מסוימים, ולשחררו באמצעות החגיגה – והביטחון שהיא נוסכת באדם – למען הגשמת הערכים הללו במשך כל השנה הבאה.

והנה, לו הבין העם את ערך העצמאות בגאולת ישראל, הוא לא היה נעצר בשערי עיר-דוד דווקא. אפשר לומר שההשגחה לא יכלה לסבול חילול קודש כזה כגון כיבוש הרה-הבית על-ידי אנשי הפלמ"ח והשומר-הצעיר: הם לא רצו, ולפיכך לא היו ראויים, ולפיכך לא רצו. ערכו האובייקטיבי האפשרי של יום ה' באייר תש"ח כתחנת-מעבר בלבד, ולו גם כתחנה מהפכנית בתולדות ישראל, נובע

כשנה לאחר שאהרונסון נהרג ייסדו כמה בני איכרים מגדרה את היישוב כפר אהרון על שמו, ליד נס ציונה. לימים – בשנת 1950 – נוסד שם גם מושב עובדים באותו שם, והכפר נכלל כיום בתחום העיר נס ציונה.

פתמונה: בול אהרונסון שהונפק בתש"ס, וכול יאיר שהונפק בתשל"ח (בסדרת בולי-אישים לרגל יום העצמאות ה-30).

• על חיי יאיר – ראה את הנספח למאמר 'משורר-מגשים' (כרך זה), עמ' 120 אילך.

דווקא מן ההתעלמות מהמטרה האמתית, מהערכים האמתיים החייבים להילוו על עצמאות ישראלית בארץ-ישראל. וממילא: אם הולכים בדרך ואין יודעים לאן הולכים ולשם מה הולכים, ובכל-זאת מגיעים לתחנה כלשהי, מובן שאין יודעים כי תחנת-מעבר היא, וממילא אין מבינים את ערכו האמתי של היום.

כדי שערכו של יום ה' באייר כחג יוכל לעמוד בפרופורציה כלשהי עם ערכו האובייקטיבי האפשרי, נחוץ שיום זה ירכז את הכיסופים לחירות ירושלים ולטיהור הר-הבית כדי להפכם לחומר-נפץ משחרר למחרת היום ממש. ראינו שדבר זה סותר את עצמו. לוי היה דבר זה אפשרי היינו חוגגים כבר את ביאת המשיח, את יום הגאולה, ולא איזה מין יום עצמאות כגון זה שחוגגים הפולנים או האלבנים למשל, בתאריכים המשתנים כל עשרים שנה.⁶

דבר זה הוא אסון. אולם רע מכן הדבר שאף-על-פי שלא ייתכן כי יום ה' באייר ימלא לפי שעה את תפקידו הנכון כחג, בכל-זאת חוגגים אותו, ואם אי-אפשר לרכז בו את הערכים הנאותים, מרכזים בו ערכים אחרים, ובכך מסולפים, ובכך מזיקים. העם איננו שם אל לבו כי מדינת ישראל זו שקמה אינה אלא תחנת-מעבר – וממילא היא נראית לו כסוף-פסוק.⁷ הערכים המתלווים ליום ה' באייר הם הגנה על

6 בפרוץ 'לסטודנט העברי – ליום ה' באייר' כותב שב"ד:
 "אמנם, חג גדול של אמת יכול היה להיות לך היום הזה: לפני ארבע שנים נפתחה לפניך דרך המלך העולה להר הבית, לגאולה, למשיח בן דוד; נפתח המוצא לכל שְׁדוּרוֹת על גבי דורות של יהודים נכספו לו, ואשר יאיר ודב גרונר* ניסחוהו ופעלוהו: לא עוד משום שנרדפים אנו, לא עוד משום שטוב לנו או רע לנו, אלא משום שאנחנו, בני אברהם וְחַנְיָכֵי ישעיהו – ואנחנו רוצים! אולם אתה, שחונכת על ברפי "ריאליזמים", אתה מאסת בממש זה החי, ואולי לא ידעת כלל כי ישנו הוא, אתה בחרת במושג המופשט [= מדינה], הכולל את המשותף לָאֵנְגְלִי, לְיִהוּדִי וְלְהוֹטְנְטוּט... ועזבת את הנפש המיוחדת [את ישראל בין האומות] כי לא ידעת מה לעשות בה. אתה מאסת בהר הבית ובמלכות ישראל ובחרת במדינת יהודים".

* על דב גרונר ראה בנספח א' לְסִפְר 'גאולת ישראל במשבר המדינה' (כרך ב'), בעמ' 543.

7 בלשון הכרוז לְסִטוּדֵנְט:
 "...ואם בתור חנוכה, אם בתור סוף פסוק אתה חוגג היום את הג'ואיש סטייט הזה – אין שום משמעות לשמחתך. כי אין חנוכה לישראל אלא בחנוכת בית אֶ־הַיִּי יִשְׂרָאֵל, ואם העולה על רוחך להיות סתם גוי בין גויים היה לא תהיה ממילא,* כי חזון המלכות שלא מת בגולה לא ימות גם במדינה זו, על סף עיר-דָּוִד, הרי רק משמעות אחת אחרת יכולה להיות ליום הזה: ציון דרך הוא, מעין ניצחון מעלה-בית-חורון,** הראוי אולי להיקבע לדורות, אך גם יום זעם הוא על המשעבדים שהצליחו להערים עלינו ולקנות ממנו את

מדינה זו, הנצחתה כביכול כמות שהיא, הזדהות עם גבולותיה ועם "תרבותה" שכוחת-ירושלים. ערכים אלה גם סותרים את אותן "אלפיים השנה" שעוד מזכירים אותן, ושכל תוכנן הוא ירושלים דווקא וארץ ישראל דווקא, בכל גודלה ורוחבה; ובכן לא זו בלבד ש"יום העצמאות" נעשה מכשיר להטיית העם מדרך-עתידו המוכרחת, אלא אף מקים הוא תיץ בינו ובין עֲבָרוֹ שהעמיד מתחייב ממנו. "יום העצמאות" כפי שחוגגים אותו, ובהכֶּרֶת חוגגים אותו כן, מגביר אפוא מעצמו בטור גיאומטרי את כוח ההרסנות שבתוכו.

אולם, אותם הגורמים ההופכים את יום ה' באייר כמועד – מיום חג ליום-הרס-לאומי, אין ערכם מצטמצם רק בכך. ההתעלמות מן הייעוד מונחת בעצם יסודו האובייקטיבי של היום, ורק בעקב ההתעלמות הזאת, כאמור, הרי גם הערך ההיסטורי האובייקטיבי שלו הוא רק מה שהוא. במילים אחרות: מדינת ישראל זו, שאת יום הולדתה חוגגים, היא אולי צעד מהפכני קדימה בתולדות ישראל, אולם עם זאת – צעד ששברנו בו את הרגליים. כשם שבלי מנדלסון לא היינו מגיעים למדינה,⁸ [כך גם] ייתכן שבעקב הניוון ההפְּרָתִי של היישוב אי-אפשר היה

ירושלים במחיר תל-אביב, ועל כסילינו וטפשינו שלנו אשר נפתו ואשר מכרו. ...
ואם לכיסופי ירושלים אין חלק בשמחתך היום, אם לא יום זעם הוא לך היום הזה,
אם אין הוא בא לרכז את מטען הנפץ של אתמול כדי לפוצץ בו את חומת עיר דוד
היום, מה לה לשמחה זו שאתה שמח? מה ערך יש לבית-חורון שאינה באה לפתוח
דרך לירושלים?".

* שב"ד מעבד כאן את דברי יחזקאל (כ' ל"ב), האומר באוזני אנשים מזקני ישראל
בזו הלשון: "וְהָעֵלָה עַל רוּחְכֶם הָיָה לֹא תִהְיֶה, אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נְהִיָּה בְּגוֹיִם
כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאָרְצוֹת, לְשֵׁרֵת עֵץ וְנָאֲבָן".

** קרב מעלה בית חורון היה הקרב השני שניהלו יהודה המכבי וחייליו. לאחר שבקרב
הראשון, בהרי גופנה, הביסו חיילי יהודה את צבא אפולוניוס שניסה לדכא את
המרד, עולה עתה סירון, שר צבא סוריה, כדי לפגוש את המורדים באזור גב ההר.
יהודה מכין לו מארב במעלה הצר של בית חורון, מכה אותו מכה ניצחת בכוחות
מועטים, וצבא סירון מתפרק ונס בְּמִרְדָּה עַד עֵמֶק אֵילֹן. לאחר עוד שני ניצחונות
נוספים – באמאוס ובבית צור – ולאחר שגם מת אנטיוכוס – ניגש יהודה לטיהור
המקדש ולחנוכתו מחדש ביום אשר נקבע לדורות כחג החנוכה: כ"ה בכסלו של
שנת ג' תקצ"ו (164 לפנה"ס).

8 • משה מנדלסון חי בגרמניה (ונפטר ב-1786), והגותו עמדה ביסודה של תנועת
ההשכלה. בכתיבתו ובדוגמת-חיוו הסתמלה כל השניות שבין עולמה הפנימי של היהדות
לבין תְּפֻקֹּדִים של היהודים בסביבתם הנוכרית. מנדלסון קרא ליהודים לצאת מן הגטאות,
להשתלב בתרבות אירופה ולהתמסר אליה – ויחד עם זאת הוא ניסה להישאר יהודי

לפסוח בדרך למלכות על שלב מדינת-החלוקה; אך כשם שפרץ סמלונסקין היה צריך לרפאנו ממנדלסון כדי שנוכל להגיע למדינה, כן צריכה לקום תנועה מהפכנית שתפאנו מחלוקת-הארץ ומחלוקת-הנפש שבמדינה זו, לפני שנוכל להגיע למלכות. מדינת-ישראל זו, שקמה בלי הכרת ייעודה, והנוטה מעצם טיבה להטותנו מן הייעוד – אם יש לה ערך כלשהו, הרי לא ממנה כשלעצמה הוא נובע, אלא מהאפשרויות הכלולות בה לקרבנו לשלילתה – לחיוב הגדול. היא כשלעצמה, בסופיותה, רעה היא, והדבר מגיע לידי ביטוי חותך בתולדותיה.

שלושה יסודות הולידו את המדינה: מלחמת המחתרת, המשעבד הבריטי בתכיוו והיישוב בסבילותו⁹ – מלחמת היישוב לא היתה אלא מלחמת הגנה על המדינה, אך לא מלחמת שחרור המכוונת להקמתה. והנה, לו היה היישוב מכיר בייעודו ולוחם להגשמתו, לא היה העניין מסתיים בשום אופן בחלוקה. המלחמה במשעבד היתה מגיעה לקצה רק עם שחרור הארץ כולה, אמנם באיחור רב, אבל באיחור שברכה בו. העובדה שבריטניה מצאה ביישוב גורם המוכן להסתגל לשלטון האימפריאליזם המערבי באזור הקדם, שנקודת הכובד שלו היא ירושלים, איפשרה לה להיפטר מטרדת הפרישה בישראל, ובכל-זאת – לנצחה. מטרת לוחמי ישראל – חירות עברית אמתית – לא הושגה, והמדינה היישובית קמה כחומת מגן לאימפריאליזם מפני מכות המחתרת היהודית. לגבי נושאי הייעוד הישראלי הרי מדינה זו שקמה אינה ניצחון אלא מפלה, היא לא קידמה אלא דחתה, וכל זמן שהיא תהיה קיימת בהווייתה המתנכרת היא תדחה ולא תקדם. זהו תפקידה בעיני האומות,

נאמן (ככל שניתן על-פי שיטתו הרואה את הדת כעניין אישי ופרטי, כאמרתו הידועה: "היה יהודי בביתך ואדם בצאתך"). מפעלו החשוב היה אופייני לגישתו: הוא תרגם את התנ"ך לגרמנית, באותיות עבריות...

אגב, בשנת 1770 דחה מנדלסון הצעה (שהגיעה אליו ממדינאי בכיר אשר זהותו אינה ידועה), לפעול לייסודה של מדינת יהודים בארץ ישראל. בתשובתו הוא קבע, שלאחר מאות שנות שעבוד וגלות כבר אין העם היהודי מסוגל להתעורר לשחרור וגאולה.

• על פרץ סמולנסקין – הנזכר כאן מיד בהמשך – ראה בספר 'גאולת ישראל במשבר המדינה' (כרך ב'), לאחר הרווח המוגדל בעמ' 25 ובהערה 5 שם.

9 בלשון הכרוז לסטודנט:

"שלושה יסודות הם המתרוצצים ביום זה, ה' באייר: כ"ה בשבט מזה, וכ"ט בנובמבר מזה, * ואתה בתוך; כיסופי הדורות שבמלחמת המחתרת הולידוהו מזה, תככי משעבדים ילדוהו מזה, ואתה, מבלי דעת הסנדק".

* כ"ה בשבט הוא יום נפילתו של יאיר בכדורי הבריטים. • בכ"ט בנובמבר התקבלה באר"ם תכנית חלוקת הארץ לשתי מדינות – וראה עוד להלן בהערה 10.

זהו תפקידה הפוליטי האמתי בשעה זו, והשינוי המחודש ביחסה של רוסיה אלינו יש לו על מה לסמוך.

וכאשר יבוא יום השחרור הגדול, ואפשר יהיה ממרומי גבהיו לראות מדינה זו בעיניים סלחניות, הרי לא בגידה זו שביסוד הקמתה תיִסָּלַח אז, ולא ההתנכרות ההרסנית שביסוד קיומה תיִסָּלַח אז, אלא רק בעבור הפכה להיות בדיעבד שלב מהפכני בדרך הגאולה ייִסָּלַח למדינה; ובכן, רק אם אמנם תנוצל מדינה זו כדי למלא את ייעודה – ייִסָּלַח לה בדיעבד.

אולם לנו, שהמדינה ויום עצמאותה אינם לגבינו נושא להתעמקות היסטורית בלבד, אלא קודם-כול עצם המציאות האובייקטיבית שבתוכה-ועליה חובה עלינו לפעול, עדיין לא הגיע יום הסליחה. ההנחה שמדינת-ישראל זו ההרסנית היא בכל-זאת שלב מהפכני בדרך-הגאולה אינה אלא היפותזה⁹. היפותזה זו יכולה להתאמת רק אם באמת ייהפכו הכלים הממלכתיים האלה להיות מכשיר מועיל בשחרורה הסופי של ירושלים. היא יכולה גם להתבדות. המדינה הזאת חסרת-ההכרה-העצמית עומדת על פְּרְעֵי תרנגולת. אין ברור כלל אם הסנוורים שהיא מוכה בהם לא יעמידונו שוב כבר בעתיד הקרוב פנים-אל-פנים עם כובש חדש זה או אחר, אפילו בתל-אביב. הדבר תלוי עוד עכשיו במידה רבה בנו. העובדה היא שמדינה היא מכשיר רב-ערך. לפי שעה היא מכשיר של התאבדות; אנו יכולים להפכה למכשיר של חיי נצחים. כל זמן שלא עשינו זאת לא נקשר הקשר בין יום העצמאות ויום הגאולה. הקשר היחיד הקיים בְּעֵיִן הוא הקשר בְּוִוִין-שרתוק-עבדאללה¹⁰. ועד

10 שב"ד מתכוון כאן לקשר המדיני שעמד ביסוד הסכמתה של בריטניה להקמתה של מדינת ישראל לצדה של מדינה ערבית – כפי שקבעה 'תכנית החלוקה' שהתקבלה בעצרת האו"ם בכ"ט בנובמבר. (לכן, אין נפקא-מינה בכך שארנסט בוויין מת ב-1951, כשנה לפני ששב"ד כתב כאן את דבריו אלה, וגם עבדאללה מלך עבר-הירדן נרצח באמצעה של אותה שנה).

בוויין היה שר החוץ בממשלתו של אטלי, והוא שעיצב את המדיניות הבריטית על-בסיס ההנחה שההנהגה הציונית – לכשתהפוך להנהגת המדינה – תמשיך לחסות תחת גלימתן של בריטניה וארה"ב. כך נוצר מצב שגם עבדאללה בְּעֵבְרֵה-הירדן, וגם שרתוק – ראש המחלקה המדינית של הסוכנות ואחר-כך שר החוץ – שימשו שניהם, הם ומדינותיהם, ככובותיו של האימפריאליזם המערבי, גם אם נבדלו שתי הגוררות זו מזו בטיב קשריהן עם המערב.

עוד בעניין זה ראה בְּסִפֵּר 'גאולת ישראל במשבר המדינה' (כרך ב'), בְּפִסְקָה השנייה בעמ' 116 ובהערה 73 שם.

שלא ננתק את הקשר הזה, עד שלא נקשור את הקשר החדש, יום ה' באייר תש"ח הוא ציון דרך בלבד, נקודת מפנה במלחמה לחירות ישראל [שהחלו בה הפורשים, מלחמה] אשר הוצרכה לכבוש את המדינה כדי שתוכל לכבוש את ירושלים.

ה' באייר תשי"ב

הערה 3 השייכת לעמ' 130 :

מדברו של שב"ד על ניצחון ל"ג בעומר עולה כי הוא אוחז בדעה כי היום נקבע לזכרו של ניצחון חיילי בר כוכבא על גייסות רומא במהלך המרד.

רבים מחזיקים בדעה זו, והיא טופחה והתחזקה בקרב ההוגים בעלי הגישה הלאומית. כך למשל כתב יעקב כהן את 'מגילת בר דרומא' על מרד בר-כוכבא, והוא מתאר את הניצחון הזה בעימות הראשון מול הרומאים, לאמור: "ובין רוכסי הר המלך ניטשה המלחמה הגדולה אשר לשמעה רגזה רומא ... בשמונה-עשר באייר, יום השלושים ושלושה לספירת העומר, היה הניצחון הגדול לצבאנו על צבאות האויב, אשר אמר להקיפנו ולדחקנו אל בין המצרים, ואנחנו פילגננו ונרד כאשרדות עליו מן הגבעות, ונפנו מכה ניצחת. ויהי היום הזה מאז לחג זיכרון חרישי לנו, שנה שנה, ולדורות עולם יפקד בו שם בר כוכבא...". (כתבי יעקב כהן, הוצאת ועד היובל תל-אביב תש"ו, כרך ז' עמוד קפ"ד).

לדעה זו ישנו יסוד בתלמוד ובמפרשיו. הסוגיה במסכת יבמות דף ס"ב עמוד ב' מדברת על מות אלפי תלמידיו של רבי עקיבא, אשר נספו כולם במגיפה, בין פסח לעצרת (= חג השבועות). והנה, באיגרת רב שרירא גאון (מהדורת לוין, עמ' 13) נאמר שהיה "שמדא" על תלמידי רבי עקיבא, מונח היכול להתפרש כמוות בקרב מול אויב. עוד מתברר שה"שמדא" הזה לא נמשך עד חג השבועות אלא חדל כשבועיים קודם – אולי כאשר חל מפנה מכריע לטובת המורדים. אלה דבריו של רבי אברהם הירחי (במאה ה-13 בצרפת) ב'ספר המנהיג', בשם הרב זרחיה הלוי אשר מצא גירסה בגמרא "בספר ישן הבא מספרד, [שמתו התלמידים] מפסח ועד פרוס העצרת ... וזהו ל"ג לעומר"; (דף צ"א עמ' ב'). כך כותב גם רבי מנחם המאירי (בפרובנס, באותה תקופה) בספרו 'בית הבחירה' למסכת יבמות, ש"קבלה ביד הגאונים זכרם לברכה, שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה" [של תלמידי רבי עקיבא].

על כל זאת ראה בהרחבה בספרו של אברהם קורמן 'פיענוח אגדות', תל אביב תשנ"א, בפרק על ספירת העומר ול"ג בעומר, עמ' 190 ואילך.

התמע

נוסד במחותרת
עתון לוחם

לא בוכים,

לא מריעים

הם האמוני, כי החזון הוא בר-
הגשמה, אף כי להגשמתו נדרש
אימוץ כל הכוחות.

על כן נלחמו, לא בהבל-פה ובמלי-
צות, הם נתנו למלחמה את הכל,
את הכל.

ואם המדינה, אשר קמה, בה רחו-
קה היא מן החזון —

אם זרים שולטים מזה ומזה
לירדן —

אם ירושלים מכותרת, ועיר-דוד
לא לנו —

אם צרים עד-אימה הגבולות —
העל זאת לא יבכו?!

*

באויב חזק נלחמנו, אדירים היו
לגינותינו, נשקו הדיש, ואכזריות
דרכי שיעבודו, אכזריות בערמתו,
אכזריות בגרדומיו.

ואנו הלשים היינו, מתי-מעט,
חסרי-נשק, מלבד האמונה שבלב,
והנכונות שבמעש.

את הבית הראשון לא ראינו
בעינינו, גם לא את הבית השני.

אך כחזוננו ראינו את הארץ
הגדולה והרחבה, משוחררת משל-
טון הזרים, שוב מולדת לעם,
הפשית, ראינו שדות-לחם נרחבים
וארזות בתי-חרושת עשנות וערים
נפרים עבריים ורועים כמולדת,
מהררי מואב עד הים הגדול, ואת
ירושלים כתפארתה, ועם רב, למיל-
יונים רבים.

חזון זה נשאו לוחמי החרות
בנפשם, כמרתפי המחותרת האפ-
לים הקרים, והיה אור להם, והיה
הם להם.

ובנים מהפגנים והקוויים וראשי
האבות הנקנים, אשר ראו את הפית
הראשון, בנסדו זה הפית קציניקם,
בנים בקול גדול; ובנים בתרופה
קשקשה להרים קול, ואין העם מקירים
קול תרופת השקשה לקול בכי העם,
כי העם מריצים תרופה גדולה והקול
נשמע צד למרחוק.

(עורא ג' י"ב – י"ג)

ע"י לוחמי חרות ישראל

עוד רחוקה הדרך להגשמת הח-
זון, אך נמתח את כל רצוננו
להשגתו.

כאשר עד ה' באייר, כן מיום זה
ולחלן נדע לעורר בעם ובנוער את
הכיסופים לחרות המולדת השלמה,
ונתבע את המעש.

כי החזון הוא בתחום ההישג,
הוא בתחום הודאי.

הארץ העברית תשתרע בגבולו-
תיה הטבעיים, ועם עברי עובר
ממלא את הריה ועמקיה, יושב בה
לבטח.

זה רצוננו וכן יהיה.
ועתה – לא כוכים אנו ולא
מריעים, י. מ.

וכל ה"ישוב" הזה – המרומה על-
ידי האוייב המותעה על ידי מנהי-
גיו – רואה בלוחמיו עדת מטורפים,
למשיסה היו, לוחמים מוסגרים
במצוות נציגי ה"ישוב" לאוייב –
לעינויים, למחנות ריכוז.

אז נדמה היה, כי העם – כמנהי-
גיו – אינו רוצה בחרות, כי טוב לו
בשיעבודו.

ונתחולל השינוי, האוייב הוכה
ונסוג, והעם שמח במדינתו וממ-
שלה יש ושרים וננסת, וצבא עברי
גדל על זיננו.

העל זאת לא ירענו הלוחמים
בשמחה! ?

*

אך לא לבכות ולא לשמוח הורגלו
לוחמי החרות.

לא סיכום סופי הוא ה' באייר, לא
סיומה של דרך.

שלב הוא במלחמה, רק משען
לרגל האחת, בטרם נציב את הש-
נית, למען נעמוד איתנים.

שנה רביעית
א' תש"ג
ה' באייר, תש"ט
המחיר 50 מ"ל
בטאון מפלגת הלוחמים

